

Ли́дия Сте́фова

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
при Българската академия на науките
София, България

**ЕДНА ЧЕРТА НА РАЗКАЗВАТЕЛНИЯ СТИЛ В
РАЙКОВСКИЯ ДАМАСКИН**

(За употребата на минали изявителни
и преизказни форми)

(Резюме)

Райковският дамаскин е български възрожденски паметник от Родопите, писан с гръцко писмо в средата на XIX в., издаден два пъти от български учени в кирилска транслитерация. В статията излагам моите наблюдения върху употребата на минали изявителни и преизказни форми в текста. Привеждам материал за изявително минало свършено време, изявително минало несвършено време и изявително минало неопределено време, за преизказно минало свършено време и преизказно минало несвършено време. Както е известно, в съвременния български книжовен език формите за минало свършено време на преизказното наклонение съвпадат с формите за минало неопределено време на изявителното наклонение. Разликата е в това, че в 3л. ед. и мн.ч. на изявителното минало неопределено време стои формата на спомагателния глагол *e/ca*, а при преизказното минало свършено време тя се изпуска. В Райковския дамаскин виждаме изявителни форми за минало неопределено време със и без спомагателен глагол, които се срещат понякога и в еднакъв контекст. Формите без спомагателен глагол не се възприемат като несвидетелски, а просто като минали, но по-кратки от формите със спомагателен глагол. Явлението е старо, документирано в текстове от всички периоди на българската езикова история. Изпускането на спомагателния глагол в изявителни форми за минало неопределено време се обяснява в статията с теорията за икономия на произносителна енергия, застъпвана от някои чужди и български езиковеди. Смесването, паралелната употреба на изявителни форми за минало неопределено време със и без спомагателен глагол не е на системноезиково равнище, а на равнище реч.

Ключови думи: Райковски дамаскин, изявително наклонение, преизказно наклонение, минало свършено време (аорист), минало несвършено време (имперфект), минало неопределено време (перфект) със и без спомагателен глагол, икономия на произносителна енергия, дохотомия език – реч.

✉ Ли́дия Сте́фова
ibe@ibl.bas.bg

Публикувано: 30 декември 2011